

Balkanlardaki Türkçe Öğretimi Faaliyetlerinin Kamu Diplomasisi Perspektifinden Analizi¹

Kadir Sancak²

Özet

Yumuşak güç son dönemde uluslararası ilişkilerde sıklıkla kullanılan kavramlardan biri haline gelmiştir. Siyaset bilimcilerin yanı sıra dış politikanın belirleyicisi olan politikacılar da kavrama büyük ilgi göstermiştir. Türkiye dahil küresel sistemde söz sahibi olmak isteyen birçok ülke yumuşak güç politikalarını daha fazla tercih etmeye başlamışlardır. Yumuşak güç, bir ülkenin sahip olduğu dış politika uygulamaları, siyasi değerler ve kültür gibi hayranlık uyandıran unsurlarla başka ülkelerin dış politikalarına kendi lehine etki edebilme kabiliyetidir. Yumuşak güçte ödül veya ceza şeklinde karşı tarafın dış politika tercihlerine doğrudan bir müdahale durumu söz konusu değildir. Bu yönüyle yumuşak güç edilebilir. Ancak sahip olunan cazip değerler bir potansiyeli ifade etmektedir ve bunun güce dönüşebilmesi için başkaları tarafından bilinmesi ve onları etkilemesi gerekmektedir. Bunu sağlayacak olan da kamu diplomasisi faaliyetleridir. Kamu diplomasisi faaliyetleri halklar arasında iyi ilişkiler tesis edilmesi ve yakınlaşmanın sağlanması bağlamında büyük fayda sağlamaktadır. Özellikle kültürel anlamda benzer değerlere sahip halklara yönelik faaliyetler daha başarılı sonuçlar vermektedir. Balkan coğrafyası dil, din, tarih, soy ve benzeri kültürel unsurlar bakımından Türkiye ile birçok ortak değer taşımaktadır. Bunun bir yansıması olarak Türkiye Balkanlara yönelik olarak aktif bir kamu diplomasisi politikası yürütmektedir. Bu politikanın en önemli ayaklarından birini de Türkçe öğretimi çalışmaları oluşturmaktadır. Bu çalışmada öncelikle kamu diplomasisi kavramı kuramsal bir bağlamda ele alınacak, devamında ise Türkçe öğretimi faaliyetlerinin Türkiye'nin kamu diplomasisi politikaları içerisindeki yeri ve önem anlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Diplomasisi, Balkanlar, Türkçe Öğretimi, Yunus Emre Enstitüsü, Maarif Vakfı

Analysis of Turkish Teaching Activities in the Balkans from the Perspective of Public Diplomacy

Abstract

Soft power has recently become one of the concepts frequently used in international relations. Besides political scientists, politicians also showed interest in the concept. Türkiye and many countries have declared that they will implement a foreign policy that gives importance to soft power. Soft power is the ability of a country to influence the foreign policies of other countries with elements such as foreign policy practices, political values and culture. In soft power, there is no direct intervention. In this respect, soft power is passive. However, attractive values is a potential. In order for this to turn into power, it needs to be known by others and influenced from it. It is public diplomacy activities that will ensure this. Public diplomacy activities provide great benefits for establishing good relations between peoples. In particular, activities aimed at people with similar cultural values give more successful results. Balkan geography has many common values with Türkiye in terms of language, religion, history, ancestry and similar cultural elements. As a reflection of this, Türkiye carries out an active public diplomacy policy towards the Balkans. One of the most important pillars of this policy is Turkish instruction. In this study, first of all, the concept of public diplomacy will be discussed in a theoretical context, and then the place and importance of Turkish teaching activities in Turkey's public diplomacy policies will be explained.

Keywords: Public Diplomacy, Balkans, Turkish Instruction, Yunus Emre Institute, Turkish Maarif Foundation

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Etik kurul kararı gerektirmemektedir.

Çıkar Beyanı

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

¹ Bu çalışma 7-9 Eylül 2022 tarihlerinde Tiran/Arnavutluk'ta düzenlenen Balkanlarda Türkçe Öğretimi ve Türkoloji Uluslararası Sempozyumu'nda sunulan bildirinin genişletilmiş ve düzenlenmiş halidir.

² Doç. Dr., Gümüşhane Üni., Uluslararası İlişkiler, Gümüşhane/Türkiye, kadir sancak@gumushane.edu.tr, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-9266-5592

Giriş

Savaşlar bir sert güç yöntemi olarak devletlerin istediklerini elde etmek için kullandıkları politik bir araçtır. Ancak son zamanlarda gelişen teknoloji ile birlikte savaşların çok yıkıcı etkiler doğurması ve gerek can gerekse mal kaybı bağlamında ağır maliyetler içermesi onları öncelikli tercih olmaktan çıkarmaya başlamıştır. Bununla bağlantılı olarak can kaybı yaşanmadan ve çok daha düşük maliyetlerle devletlerin istediklerini elde edebilecekleri bir başka güç kullanma yöntemi olan yumuşak güç politikaları uygun bir seçenek haline gelmiştir. Özellikle 21.yüzyılla birlikte birçok büyük güç yumuşak güce önem veren politikalar takip etmeye başlamıştır.

Yumuşak güç en basit ifadeyle bir ülkenin cazip görülen, hayranlık beslenen değerleri ile onların başkalarının politikalarına etki edebilme yeteneği olarak ifade edilmektedir. Söz konusu değerleri başkalarına tanıtarak onlar üzerinde arzu edilen etkiyi sağlayacak olan da kamu diplomasisi faaliyetleridir.

Bu çalışmada Balkanlarda yürütülen Türkçe öğretimi faaliyetleri kamu diplomasisi bağlamında ele alınmaktadır. Türkiye'nin Balkanlarda faaliyet gösteren kamu diplomasisi kurumları ve gösterdikleri faaliyetlere yer verilmekte ancak bu faaliyetler detaylandırılmamaktadır. Nitekim bu çalışmanın amacı yapılan faaliyetleri tek tek göstermekten ziyade bu faaliyetlerin Türkiye'nin yumuşak gücü bağlamında Balkan halkları ile iyi ilişkiler tesis edilmesindeki önemine işaret etmektir.

1. Kamu Diplomasisi ve Dil İlişkisi

Kamu diplomasisi, bir ülkenin kendi değerlerini ve hikâyesini başka halklara aktarma, anlatma ve tanıtmaya faaliyetleridir. Bu faaliyetler doğru bilgi ve meşru araçlarla halklar arasında etkileşim sağlayarak ülkeler arasında daha yakın ilişkiler kurmaya katkı sağlamaktadır. Kamu diplomasisi, tek yönlü olabileceği gibi kazan kazan ilişkisi bağlamında tarafların beraber fayda sağlayacağı bir anlayışla da gerçekleştirilmektedir (Sancak, İ, 2022, s.122). Nitekim İkinci Dünya Savaşı sırasında birbirleri ile savaşmış olan ABD ve Almanya, savaş sonrasında aynı ittifak içerisinde yer alınca birbirlerine karşı güven ilişkisi tesisi etmek için kamu diplomasisini kullanmışlardır (Sancak, K, 2022, s.122). Benzer bir durum Almanya (Batı) ile Fransa arasında da yaşanmıştır. Son yetmiş yılda birbirleriyle üç kere savaşmış olan iki ülke, Avrupa Birliği projesi bağlamında yakın ilişkiler kurabilmek için halklar arasındaki husumeti ortadan kaldıracak kamu diplomasisi faaliyetlerine ihtiyaç duymuştur. 1997 yılına kadar olan dönemde yaklaşık beş milyon lise öğrencisi iki ülke arasında karşılıklı değişim programına tabi tutulmuştur (Scott-Smith, 2009, s.50).

Kamu diplomasisi faaliyetleri husumetleri gidermek için yapılacağı gibi var olan iyi ilişkileri daha ileri noktalara taşımak için de yapılmaktadır. Nitekim Türkiye de kamu diplomasisi alanındaki kurumsal yapılanmayı bu anlayış üzerine tesis etmiştir. Bu alandaki öncü kurumlardan biri olan TİKA'nın başlangıçta faaliyet alanı olarak öncelikle birçok ortak değeri paylaştığımız Türkistan coğrafyasını hedeflemesi bunu göstermektedir (TİKA, 2022). Buna ilave olarak ortak kültürel değerlere sahip ülkeler arasındaki kamu diplomasisi faaliyetlerinin hem daha kolay hem de daha etkili olduğu bilinmektedir. Türkistan Bölgesi'ne benzer bir durum Balkanlar için de geçerlidir ve Türkiye'nin Balkanlara yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerine de bu perspektiften bakmak doğru olacaktır.

Kamu diplomasisinin en önemli ayağını kültürel diplomasi faaliyetleri oluşturmaktadır. Öyle ki literatürde kamu diplomasisini kültürel diplomasiden ibaret olarak gören değerlendirmeler de yapılmaktadır. Nitekim yumuşak gücün üç kaynağından birinin kültür olduğu ifade edilmektedir. Birçok farklı tanımla yapılan kültür yalın bir ifadeyle "Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü" (Yağmurlu, 2019, s.1186) olarak tarif edilmektedir. Bir başka ifadeyle bir toplumun tarihi süreç içerisinde ürettiği maddi ve manevi değerlerin toplamı anlamına gelmektedir. Bu bağlamda dil, din, tarih, edebiyat, sanat, gelenekler, merasimler, toplumsal kurallar ve benzeri unsurlar kültürün bileşenlerini oluşturmaktadır. Kültür üzerine inşa edilen kültürel diplomasi de bir ülkenin sahip olduğu kültürel değerleri başka halklara tanıtarak uluslararası kamuoyunu etkileme faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır (Yağmurlu, 2019, s.1188-1189).

Kültürel diplomasi faaliyetleri ile iletişim olgusu arasında yakın bir ilişki vardır. Nitekim başka halkları etkileyebilmek için öncelikle onlarla iletişim kurmak gerekmektedir. İletişim, insanların duygu, düşünce, bilgi ve benzeri kavramları diğer insanlarla veya çevrelerle paylaştıkları dinamik bir süreç olarak ifade edilmektedir (Yalçın ve Şengül, 2007, s.750). İletişim olgusu dil ile sınırlı değildir ancak dil, insanlar arasında anlaşmayı ve iletişimi sağlayan en güçlü araçtır. Bu bağlamda dil, bir toplumun sahip olduğu değerleri, gelenekleri ve bir bütün olarak kültürünü başka toplumlara tanıtmakta ve onlara aktarmaktadır (Fişekçioğlu, 2022, s.515). Dil, gerek dikey ekseninde nesiller arasında, gerekse yatay ekseninde halklar arasında kültürün en etkili taşıyıcısı olarak kabul edilmektedir. Esasında dil ve kültür arasında organik bir ilişki vardır ve bu ikisi birbirlerini tamamlamaktadır. Dili kültürsüz, kültürü de dilsiz düşünmek mümkün değildir. Dil, bir toplumun kültürel kimliği olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle de bir yabancı dilin öğrenilmesi sadece o dilin dilbilgisinin öğrenilmesi olarak görülmemektedir. Dil öğretimi ile birlikte o dile ait kültür de taşınmakta ve kültüre ait kodlar aktarılmaktadır. Öğrenilen dile ait ülkenin tarihi, gelenekleri, günlük yaşam biçimleri, inançları, turistik değerleri, ticari markaları ve benzeri bütün kültürel unsurlarının tanıtımı yapılmaktadır (Göçer, 2012). Bunun doğal bir sonucu olarak dili öğrenen insanlar, öğrendikleri dilin ait olduğu ülkeye sempati duymaya başlamaktadır. Bu durum etkin bir kamu diplomasisi için dilin önemini ortaya koymaktadır.

Yabancılarla yönelik gerçekleştirilen dil öğretimi faaliyetleri ekonomik sonuçlar da doğurmaktadır. Dil ile birlikte aktarılan kültür, turizm sektörüne ve ticari faaliyetlere de yansımaktadır. Öğrenme sürecinde okunan kitaplar, izlenen televizyon programları ve diziler ek bir masraf yapmadan bir anlamda turistik tanıtım yapmaktadırlar. Bu da söz konusu ülkeye yönelik turist sayısını artırmaktadır. Konuya dair yapılan akademik çalışmalar da bunu desteklemektedir (Nuroğlu, 2013). Benzer bir durum tüketim tercihlerinde de yaşanmaktadır. Söz gelimi Fransızca öğrenen birisi daha ziyade Fransız ürünlerini, Almanca öğrenen birisi ise Alman ürünlerini tercih etmektedir.

Bir ülkenin dilinin öğrenilmesine duyulan taleple o ülkenin yumuşak gücü arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Nitekim ülkelerin yumuşak güçlerini ölçen bazı indekslerde belirlenen ölçütlerden birinin dilin dünya üzerindeki yaygınlık durumu ve o dil için ortaya çıkan öğrenme talebi olduğu görülmektedir (McClory, 2010; Rapid-Growth Markets Soft Power Index Spring, 2012). Bu nedenle de aktif kamu diplomasisi politikası yürüten ülkelerin ilk kurumsal adımları genellikle dil öğretimi alanında atılmaktadır. Bu konuda ilk harekete geçen ülke olan Fransa 1883 yılında kurduğu Alliance Francaise ile bugün 136 ülkede 1040 şubesi ile 450 bin kişiye Fransızca öğretmektedir (Alliance Française, 2022). Avrupa'nın bir başka güçlü ülkesi Almanya ise 1925 yılında kurduğu Goethe Enstitüsü ile 100 ülkede 159 şube ile hizmet vermektedir. Enstitünün 366 milyonluk bütçesi ve 3 binden fazla çalışanı bulunması Almanya'nın bu meseleye verdiği ehemmiyeti göstermektedir. İngiltere ise British Council ile aynı alanda faaliyet göstermekte ve 1 milyar doların üzerinde bir bütçe ile yüzden fazla ülkede faaliyet yürütmektedir. Diğerlerine nazaran kurumsal adımları daha geç tarihlerde atan İspanya, 1991 yılında ihdas ettiği Cervantes Enstitüsü ile 43 ülkede 86 şube ile hizmet sunmaktadır. Küresel güç olma yolunda hızlı bir gelişme kaydeden Çin'in söz konusu alanda yarışa iki binli yıllardan sonra dahil olduğu görülmektedir. 2004 yılında kurduğu Konfüçyüs Enstitüsü ile az zamanda iyi bir ilerleme sağlayan Çin, dünya üzerindeki 1500 merkezde yılda yaklaşık bir milyon kişiye Çince öğretmektedir (Aycan ve Çalışkan, 2020, s.13-135).

Türkiye de bu alanda Yunus Emre Vakfı ile faaliyet yürütmektedir. Adı geçen ülkelere kıyasla kurumsal yapılanmada geç kalınmış olsa da kısa zamanda önemli mesafeler alınmıştır. Bunun da ilk adımı birçok ortak değeri paylaştığımız Balkanlarda atılmıştır. Türk Dilini ve kültürünü yayma amacıyla ihdas edilen Yunus Emre Vakfı'na bağlı Yunus Emre Enstitüsü'nün ilk şubesini 2009 yılında Bosna Hersek'te açması Balkanlara gösterilen ilginin de bir nişanesi olmuştur.

2. Balkanlardaki Türk ve Türkçe Varlığının Tarihi Boyutu

Balkanlarda Türkçenin varlığı Türkiye için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle Türkiye son dönemdeki yumuşak güç politikası ve buna bağlı kamu diplomasisi faaliyetleri çerçevesinde Balkanlarda dil öğretimi faaliyetlerine ağırlık vermektedir.

Balkanlardaki Türk varlığının en önemli nişanesi ve bir anlamda mirası bölgenin isminin Türkçe olmasıdır. Balkan kelimesi Türkçede sıradağ veya dağlık anlamındadır ve Osmanlılar zamanından itibaren kullanılmaktadır (İnalçık, 2005, s.20). Fakat Balkanlardaki Türk varlığının başlangıcı çok daha eskiye uzanmaktadır.

Orta Asya Türkistan coğrafyasından Balkanlara gelip yerleşen Türk toplulukları biri Karadeniz'in kuzeyinden ve diğeri Anadolu üzerinden olmak üzere iki ayrı güzergâhı takip etmişlerdir. Bu ilk güzergâh üzerinden henüz 2. yüzyılda İskitlerle başlayan göçlere daha sonraki yüzyıllarda Hun Türkleri, Avar Türkleri, Peçenekler ve Kuman Türkleri eklenmiştir (Yeniğün, 2008, s.501-515). Söz konusu Türk kavimleri Balkanları yurt eylemiş ve 13. ve 14. yüzyıla kadar olan dönemde zaman zaman İstanbul'u kuşatacak kadar güçlü siyasi yapılar tesis etmişlerdir (Mangaltepe, 2006). Ancak kuzeyden gelen Türk kavimleri zaman içinde büyük ölçüde asimile olmuş ve yerel halklara karışmışlardır (Sancaktar, 2019).

Balkanlardaki Türk varlığının ikinci evresi Anadolu üzerinden gerçekleşen nüfus hareketlilikleri ile olmuştur. 13. yüzyılda başlayan göç hareketleri ile az sayıda Türk nüfus Balkanlara göç ederken 14. yüzyıldan itibaren Osmanlıların bölgeyi fethi ile birlikte yeni bir döneme girilmiştir. 15. yüzyıl sonunda büyük ölçüde Balkan fethini tamamlayan Osmanlı Devleti uyguladığı iskân politikaları çerçevesinde Anadolu'dan önemli miktarda Türk nüfusu Balkanlara yerleştirmiştir (Sancaktar, 2019).

Balkanlar, Osmanlı Devleti'nin ele geçirdiği herhangi bir toprak parçası değil, üzerinde doğup geliştiği bir coğrafya olmuştur. Dahası devletin Balkanlarda kurulduğu ve bir Balkan İmparatorluğu (Ortaylı, 2006) olarak buradan aldığı güçle Anadolu'nun fethini tamamladığı ifade edilmektedir (Karpas, 2022). Beşeri ve maddi kaynaklar itibarıyla Balkanlar Osmanlı Devleti'ne önemli katkılar sağlamıştır. Devletin 215 sadrazamından 62'si Balkan kökenli olup önemli birçok yatırım bu bölgeye yapılmıştır (Sancaktar, 2010, s.1). Ülkeler arasında farklılık göstermekle birlikte yaklaşık 500 yıl boyunca Balkan topraklarına hükmeden Osmanlı Devleti bölgenin dini ve etnik yapısının şekillenmesinde de belirleyici olmuştur. Bunun yanında genel olarak kültürel bağlamda, özelden ise Türkçe ile Balkan halkları üzerinde güçlü bir tesir oluşturmuştur. Osmanlı Devleti asimilasyon anlayışı ile hareket etmediği için her toplum kendi dilini ve kültürünü muhafaza etmiş ancak saygın bir kültür olarak gördükleri Osmanlı kültüründen ve dilinden derinden etkilenmişlerdir (Bayraktar, 2012, s.183).

Özellikle 19. yüzyıla kadar olan dönemde bugün istikrarsızlık, çatışma ve parçalanma anlamlarına karşılık gelen Balkanlaşma tabirinin aksine bir Osmanlı Barışı-Pax Ottomana yaşanmıştır. Ancak Osmanlı Devleti Balkanlardaki topraklarını peyderpey kaybedince bölgede çatışmalar başlamış, etnik ve dini harita değişmiş ve buradaki Türk ve –Türk olmayan- Müslüman varlığı ciddi zarar görmüştür. Post-Osmanlı dönemde yüzyıllardır burayı yurt edinmiş bu insanların büyük bir kısmı Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmıştır. Göçlerin temel nedenlerinden birini etnik ve dini baskılar oluştururken bir başka neden ise ülkeler arasında anlaşmalar sonucu ortaya çıkan nüfus değişimleri olmuştur. Balkanlardaki Türk ve –Türk olmayan- Müslüman nüfus sayısını azaltan son faktör ise gerçekleştirilen katliamlarla yürütülen etnik/dini temizlik faaliyetleridir. Asimilasyon politikaları ile kimlikleri kaybettirilen Türkler de bunlara eklendiğinde Balkanlardaki etnik ve dini harita yeni bir şekil almıştır (Yeniğün, 2008, s.502-503).

Yeni Türkiye devletinin kurulmasıyla birlikte Balkan toprakları büyük oranda siyasal sınırların dışında kalmıştır. Osmanlı sonrası dönemde Balkan coğrafyasında birçok yeni devlet kurulmuş ve ulusçu akımların etkisiyle -ülkeden ülkeye değişiklik göstermekle birlikte- yoğun bir Osmanlılıktan Arınma- De-Ottomanization politikası uygulanmaya başlanılmıştır. Osmanlı'dan kalan birçok eser yok edilmiş, yer isimleri değiştirilmiş ve dilde temizlik yapılmıştır. Hemen her alanda Osmanlı izleri yok edilmeye çalışılmıştır (Sancaktar, 2019, s.8). Fakat Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki siyasal varlığı sona ermiş olsa da, Yahya Kemal'in ifadesiyle Osmanlı, bölgede "tuzunu bırakmıştır." (Beyatlı, 1973, s.147). Sayıları azalmakla birlikte Osmanlı mirası varlıklar mevcudiyetlerini Osmanlı sonrası dönemde de devam ettirmişlerdir.

3. Türkiye'nin Balkanlara Yönelik Politikası

Türkiye'nin Balkanlarla ilişkisi farklı politik yaklaşımlar çerçevesinde iki ayrı dönemde değerlendirilmelidir. Devletin kurulduğu dönemden 1990'lı yıllara kadar Türkiye'nin Balkan politikası güvenlik merkezli bir yaklaşımla oluşturulmuştur. Balkan Antantı ve Balkan Paktları örneklerinde olduğu gibi ilişkiler güvenlik konusuyla sınırlı kalmıştır. Yugoslavya'nın dağılması sonrasında Türkiye'nin Balkan politikası da değişmeye başlamış ve bir anlamda Türkiye Balkanlara yeniden dönüş yapmıştır. Ekonomik ve siyasi ilişkilerin yanında kültürel ilişkilerin ön plana çıktığı yeni bir dönem başlamıştır. Ancak politikadaki bu değişim birilerinin iddia ettiği gibi Neo-Osmanlılık şeklinde irredentist bir anlayışla değil, birçok ortak değeri paylaştığı bir coğrafya ile yeniden kucaklaşma şeklinde olmuştur (Sancaktar, 2010, s.8,9). Öte yandan siyasal yapıdaki istikrarsızlıklar, artan PKK terörü ve ekonomik sorunlar 90'lı yıllarda Türkiye'nin Balkanlara yönelik arzu edilen politikaları uygulamasına imkân vermemiştir. 2002 yılında Adalet ve Kalkınma Partisi(Ak Parti)'nin tek başına iktidara gelmesi ve siyasal istikrarı sağlamasıyla dış politikada da önemli değişiklikler yaşanmıştır. Yeni dönemde dış politikasını yumuşak güç anlayışı üzerine inşa edeceğini ifade eden siyasal iktidar (Tübitak, 2022) bu söylemi hayata geçirecek kurumsal adımlar atmaya başlamıştır. Kamu diplomasisi anlayışı ile Türkiye'nin hikâyesini anlatacak, kültürünü tanıtacak ve dilini öğretecek birçok yeni kurum ihdas edilmiştir. Bu bağlamda en çok ilgi gösterilen coğrafyalardan biri Balkanlar olmuş ve Türkiye bölgede aktif bir kamu diplomasisi politikası uygulamaya başlamıştır.

4. Türkiye'nin Balkanlardaki Türkçe Öğretimi Faaliyetleri

Balkanlardaki Türkçe öğretimi çalışmalarının hitap ettiği iki ayrı kitle bulunmaktadır. Bunlardan birincisi daha önce sözü edilen farklı zaman aralıklarında buraya gelip yerleşmiş, anadili Türkçe olanlar, ikincisi ise farklı nedenlerden dolayı Türk Kültürüne ve Türkçeye ilgi duyanlardır. Birinci gruptakilerin, yani Türk olup anadili Türkçe olanların sayısına dair verilen rakamlar kaynaklar arasında farklılık arz etmektedir. Bu farklar dikkate alındığında Balkanlardaki Türklerin sayısının 1,5 milyon ile 2 milyon 250 bin aralığında olduğu görülmektedir. Ülkelere göre dağılımlarına bakıldığında ise Bulgaristan'da 750.000-1.000.000, Makedonya'da 80.000-225.000, Yunanistan'da 150.000-200.000, Romanya'da 85.000-1000.000, Kosova'da 50.000-80.000, Bosna-Hersek'te 25.000-50.000 ve Sırbistan'da 20.000-30.000 Türk yaşamaktadır. Ortaya çıkan tablo yaklaşık rakamlarla ifade edilmiş olsa da genel itibariyle Balkanlarda önemli sayıda Türkün yaşadığı anlaşılmaktadır. Meydana gelen göçlere, katliamlara ve asimilasyon politikaların karşı Osmanlı bakiyesi yaklaşık iki milyon Türk'ün Balkan ülkelerinde yaşamaya devam etmesi buradaki Türkçe ve Türkoloji çalışmalarının önemini göstermektedir (Yenigün, 2008, s.501-512).

İkinci grupta yer alan, ana dili Türkçe olmayıp Türkçe öğrenmeye hevesli olanların sayısına ilişkin bir rakam vermek mümkün olmasa da Türkçeye olan talebin her geçen yıl arttığı gözlenmektedir. Daha sonra da ifade edileceği üzere Balkan ülkelerinde Türk dizilerine gösterilen ilgi Türkçe öğrenme taleplerine doğrudan yansımaktadır. Yapılan bir saha çalışması da bu düşüncüyü desteklemektedir (Barut, 2022).

Türkiye, özellikle son on beş yılda kurduğu veya yeniden yapılandığı birçok farklı kamu diplomasisi kurumu ile Balkanlarda faaliyetler yürütmektedir. Ancak çalışmanın konusu Balkanlardaki Türkçe öğretimi faaliyetleri olduğu için burada sadece doğrudan dil öğretimi veren veya ona katkı sağlayan kurumlar ele alınacaktır.

4.1. Türkiye Maarif Vakfı

Türkiye'nin uluslararası eğitim misyonunu üstlenen kurumu olarak 2016 yılında kurulan Türkiye Maarif Vakfı, yurt dışında Türkiye Cumhuriyeti adına Milli Eğitim Bakanlığı dışında doğrudan eğitim kurumu açma yetkisine sahip tek kuruluştur. Kamu yararına çalışan ve kar amacı gütmeyen Vakıf, dış ülkelerde okul öncesinden yükseköğretime eğitimin her aşamasında etkin faaliyet yürütmek amacıyla kurulmuştur (Türkiye Maarif Vakfı, 2022b).

Eğitim faaliyetleri, kamu diplomasinin başlıca faaliyet alanıdır. Bu bağlamda Vakfın faaliyetleri Türkiye'nin kamu diplomasisi politikası içerisinde önemli bir yer işgal etmektedir. 2022 yılı itibariyle Dünya genelinde 67 ülkede faaliyet yürüten Vakıf, 50 ülkede 21 eğitim merkezi ve 1 niversite de dahil olmak üzere 428 eğitim kurumunda toplamda 50 bin öğrenciye eğitim vermektedir (Türkiye Maarif Vakfı, 2022c).

Vakıf faaliyetlerini sadece okullardaki Türkçe eğitimi ile sınırlandırmamaktadır. Bulunduğu lkede Türkiye'nin en üst düzey temsilcisi olan büyükelçilerin de katılımıyla birçok etkinlik düzenlemekte ve yapılan faaliyetlere gösterilen ehemmiyet ortaya konulmaktadır. Bu tür etkinlikler orta ğretim çağındaki ğrencilerin Türkiye'ye ilgilerini artırmakta ve onların bu etkinliklerin parçası olan forum ve fuarlar vesilesiyle Türk iş dünyası ve eğitim camiasının temsilcileri ile görüşmelerine imkan sağlanmaktadır. Bunun bir yansıması olarak Maarif Vakfı bünyesinde öğrenim gören öğrenciler niversite eğitimi için Türkiye'yi tercih etmektedir. Nitekim 2021 yılında Türkiye Maarif Vakfı okullarından mezun 1.020 ğrencinin Türk niversitelerini tercih etmesinden de bu anlaşılmaktadır (Türkiye Maarif Vakfı, 2022c).

Balkanlar, Vakfın zel ilgi gösterdiği coğrafyaların başında yer almaktadır. Vakıf, Arnavutluk, Bosna Hersek, Kosova, Kuzey Makedonya, Romanya ve Sırbistan'da eğitim faaliyetleri yürütmekte ve bu faaliyetler 43 okul, iki eğitim merkezi ve bir niversite bünyesinde gerçekleştirilmektedir (Türkiye Maarif Vakfı, 2022a). Vakfın bünyesindeki tek niversite olan Tiran New York niversitesi'nin Arnavutluk'ta bulunması da Balkanlara gösterilen ilginin bir nişanesi olarak değerlendirilmektedir.

Vakıf, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarının açılması ve kütüphaneler, laboratuvarlar, sanat ve spor tesisleri gibi destekleyici yapıların kurulması gibi alanlarda faaliyet göstermektedir. Bunların yanında eğitim amaçlı yayın organları kurulması, eğitim program ve içeriklerinin geliştirilip üretilmesi, sempozyum, konferans ve çalıştaylar düzenleyip bu alanda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılması da vakfın faaliyet alanları içerisinde yer almaktadır (Türkiye Maarif Vakfı, 2022a).

4.2. Yunus Emre Enstitüsü

Dünyada kamu diplomasisi alanında ilk kurumsal yapılar dili ve kültürü tanıtma ve yayma amaçıyla kurulmuştur. Türkiye bu alanda kurumsal yapılar oluşturmaya birçok büyük ülkeye kıyasla geç tarihlerde başlamıştır ancak Yunus Emre Enstitüsü(YEE)'nin kurulmasıyla aradaki mesafe kapanmaya başlamıştır. İlk ofisini 2009 yılında Bosna Hersek'te aan YEE, aradan geçen 13 yılda hızlı bir gelişme göstermiş ve 52 ülkede 62 kültür merkezi ile hizmet verir duruma gelmiştir (Yunus Emre Enstitüsü, 2022).

Yunus Emre Enstitüsü, Türk kültürünün, sanatının ve dilinin dünyaya tanıtılması ve öğretilmesi faaliyetlerini yürütmektedir. Bu faaliyetler içerisinde özellikle Türkçenin ğretilmesi Enstitü'nn faaliyetleri içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Enstitü bir yandan kendi merkezlerinde Türkçe ğitimi yaparken diğer yandan farklı ülkelerdeki eğitim kurumları ile iş birliği yaparak Türkçe ğretimine ve Türkoloji bölümlerine destek sağlamaktadır (nalımış, 2019, s.148).

Her geçen yıl faaliyet ve ğrenci sayısını artıran YEE, Covid 19 salgını nedeniyle yüz yüze gerçekleştiremediği dil eğitimlerini internet üzerinden yapılan eğitimlerle telafi etmiştir. Bir anlamda krizi fırsata çevirerek Türkçe Eğitim Portalı üzerinden 194 ülkede 400 bin kişiye Türkçe öğretmeye başlamıştır. Öyle ki Türkçe, salgın döneminde en çok öğrenilen beşinci dil olmuştur (Munyar, 2021).

Dünyanın birçok bölgesinde açtığı kültür merkezleri ile faaliyet gösteren YEE, Balkan coğrafyasına daha fazla ilgi göstermektedir. İlk iki şubenin Saraybosna ve Tiran'da açılması bir tesadüf değildir. Bunun yanında -2020 verilerine göre- dünyadaki toplam merkez sayısının dörtte birinin Balkan şehirleri olan Belgrad, Bükreş, Foynitsa, İpek, İşkodra, Komrat, Köstence, Mostar, Podgoritsa, Priştine, Prizren, Saraybosna, Tiran, Üsküp ve Zagreb'te açılmış olması bu ilginin sahadaki somut göstergesidir. Yine devlet okullarında Türkçenin seçmeli yabancı dil olarak okutulduğu Tercihim Türkçe Projesi kapsamındaki okulların büyük çoğunluğu (200 okulun 181'i) zellikle Bosna Hersek'te olmak üzere Balkan lkelerindeki okullardır. İlave olarak Türkoloji Protokolü imzalanan üniversitelerin bölgelere göre

dağılımında Balkan ülkeleri toplamın yüzde 16'sını oluşturmaktadır. Başka faaliyetlerdeki istatistiklerle birlikte değerlendirildiğinde YEE'nin diğer bölgelere nazaran Balkanlar üzerine daha fazla odaklandığı ve burada daha yoğun bir faaliyet gösterdiği anlaşılmaktadır (Yunus Emre Enstitüsü, 2020).

4.3. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)

2010 tarihinde kurulan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak yurtdışındaki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, kardeş topluluklar olarak ifade edilen tarihin belirli zamanlarında aynı siyasi yapı altında yaşadığımız kardeş halklar ile Türkiye'de öğrenim gören uluslararası burslu öğrencilere yönelik çalışmaları koordine etme, bu alanlarda sunulan hizmetleri ve yapılan faaliyetleri geliştirme görevini üstlenmiştir (YTB, 2021).

Başka ülkelerde yaşayan Türk vatandaşları veya Türkiye kökenli insanlar buldukları ülkelerde bir anlamda Türkiye'yi temsil etmekte ve yüz yüze iletişim vasıtasıyla olumlu veya olumsuz anlamda Türkler hakkında bir kanaatin oluşmasına vesile olmaktadır. Söz konusu diasporanın yaşadıkları ülkelerde kimliklerini muhafaza etmesi, Türkiye'ye aidiyet hissi taşıması ve buna bağlı olarak Türkiye'nin tanıtımına katkı sağlaması büyük önem taşımaktadır. Diasporaya yönelik olarak kamu diplomasisi bağlamında faaliyet gösteren YTB daha önceleri ihmal edilen bir alanda önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

YTB, dünyanın birçok bölgesinde öğrencilere yönelik kültürel değişim ve eğitim programları ile sempozyum, konferans, panel ve benzeri bilimsel etkinlikler gerçekleştirmektedir. Ofislerinin bulunduğu ülkelerdeki sivil toplum kuruluşlarıyla da işbirliği çerçevesinde onları Türkiye'ye getirip çalıştaylar yapmaktadır. Bunların yanında YTB'nin bir başka önemli faaliyet alanı uluslararası öğrencilerdir. "Türkiye Bursları" kapsamında her yıl ortalama 5.000 uluslararası öğrenciye burs imkânı sağlanmaktadır. Türkiye, 25 bini burslu olmak üzere yaklaşık 148 bin uluslararası öğrenciyle bu alanda dünyanın en fazla uluslararası öğrenci ağırlayan ülkelerinden biri hâline gelmiştir (YTB, 2022). 2021 yılında 178 ülkeden 165 bin burs başvurusu alınmıştır. 2021 yılında Türkiye Bursları kapsamında uzun ve kısa dönemli toplam burslandırma sayısı 4 bin 108 olmuştur (YTB, 2021, s.38-39).

Balkan coğrafyası YTB'nin görev tanımındaki hem yurt dışında yaşayan Türkler, hem de kardeş halklar tabirine karşılık gelen bir bölgedir. YTB yürüttüğü faaliyetlerle bir yandan burada yaşayan Türklerin dillerini ve kültürlerini korumalarını hedeflerken diğer yandan burs ve benzeri programlarla kardeş topluluklara ait öğrencilerin Türk dilini ve kültürünü öğrenmelerine imkan sağlamaktadır. Balkanların tamamından yılda ortalama 500 öğrenciye burs verilmektedir (YTB, 2022). Ayrıca Balkanların farklı ülkelerindeki çocuklar için Türkiye gezisi gibi kültürel hareketlilik programları, Doktor Sadık Ahmet Kitabı, 1989, Belene ve Bulgaristan Türkleri Sözlü Tarih Çalışması, Hırvatistan'daki Türkler Kitabı örneklerinde olduğu gibi yayın faaliyetleri, yaz kampları, sempozyum, çalıştay, yaz okulu, gençlik zirveleri ve benzeri birçok faaliyet gerçekleştirilmektedir (YTB, 2021).

4.4. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ve Türk Dizileri

Genel olarak medyanın işlevinin eğlendirme, eğitime, bilgi ve haber paylaşımı, reklam ve tanıtım faaliyetleri olduğu ifade edilmektedir. Ancak söz konusu alanların dışında medyanın farklı alanlara etkisi ve katkısının olduğu da muhakkaktır. Özellikle yurt dışı yayın faaliyetleri bağlamında bu durum daha belirgin bir hal almaktadır. Yurt dışına yönelik faaliyetlerde temel misyonu bu olmasa da medyanın dil öğrenimine büyük katkı sağladığı görülmektedir.

Medyanın en önemli ayaklarından biri televizyon yayıncılığıdır ve televizyon yayınları yabancı dil öğrenimine büyük katkı sağlamaktadır. İngiltere'nin ve Fransa'nın dillerini daha geniş kitlelere ulaştırmak amacıyla yaptıkları uluslararası televizyon yayıncılığı bu konuda başarılı örneklerdir (Yanardağoğlu, 2014). Türkiye uluslararası yayıncılık faaliyetlerine söz konusu ülkelere kıyasla daha geç bir tarihte başlamış ancak kısa zamanda önemli mesafeler almıştır. Türkiye'nin kamu yayıncılığı yapmakla görevli tek kurumu Türkiye Radyo ve Televizyon Kurum (TRT)'dir ve TRT uluslararası alanda yayın faaliyetlerine büyük önem vermektedir. Özellikle Balkanlar gibi yakın havzalarda Türk ya da akraba topluluklara yönelik yaptığı yayınlar Türkçe'nin öğrenilmesine ve pekiştirilmesine ciddi katkı sağlamaktadır. TRT'nin Türkçe olarak hazırladığı Balkan coğrafyasını konu alan belgeseller ve diziler

bölgede ilgiyle takip edilmektedir. Ancak bölgede Türkçe'nin öğrenilmesine TRT'nin yayınlarından daha fazla katkı sağlayan bir başka kamu diplomasisi aracı ihracatı yapılan Türk dizileridir.

Türk dizileri özellikle son on beş yılda küresel piyasalarda önemli bir yer edinmeye başlamıştır. Bugün gelinen aşamada ABD'den sonra en fazla dizi ihraç eden ülke olan Türkiye, söz konusu dizileri yüz elliden fazla ülkeye ihraç etmektedir. Dünyanın her tarafında gösterilen Türk dizilerinin en fazla ilgi gördüğü coğrafyaların başında Balkanlar gelmektedir. Ülkeler arasında farklılık göstermekle birlikte birçok Balkan ülkesinde bir veya birden fazla kanal Türk dizileri yayınlamaktadır. Kültürün tanıtımında önemli rolü olan diziler Türkçe öğrenimine de büyük katkı sağlamaktadır. Türk dizilerinin dublaj ile değil de alt yazı ile verilmesi Türkçenin öğrenilmesini kolaylaştırmaktadır (Sulaj, Cuka ve Aliju, 2019). Bu durum Türkçe öğrenimine olan ilgiyi de artırmaktadır. Nitekim Yunus Emre Enstitüsü ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulu işbirliği ile yapılan "Türk Dizileri ve Türkçe" başlıklı saha araştırması Türkçe öğrenme talebi ile dizilerin izlenme durumu arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğunu ortaya koymaktadır. Söz konusu saha çalışmasında anket soruları Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen içlerinde 10 Balkan ülkesinin de yer aldığı 125 ülkeden yaklaşık 5.000 kişiye yöneltilmiştir. Cevap verenlerin %96'sı Türk dizilerini izlediğini ifade etmiştir. Ancak bu çalışmanın konusu itibarıyla bundan daha önemli olan dizilerle Türkçe öğrenme arasındaki ilişkinin varlığıdır. Nitekim bununla ilgili soruya katılımcıların %82'si "Türkçe kurslarına başlamadan önce Türk dizilerini izlemeye başladıklarını" söyleyerek cevap vermişlerdir. Aynı şekilde anketi cevaplayanların tamamına yakını (%98) Türk dizilerinin Türkçe öğrenmeye katkı sağladığını ifade etmişlerdir (Barut, 2022). Netice itibarıyla başta TRT olmak üzere Türkiye'den yayın yapan televizyon kanallarının ve ihraç edilen dizilerin yanında medyanın diğer bileşenlerinin de farklı derecelerde Türkçe öğrenimine sağladığı katkılar Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinin başarılı örnekleri olarak görülmektedir.

4.5. Diyanet İşleri Başkanlığı ve Diyanet Vakfı

Türkiye'nin kamu diplomasisi kurumları arasında Türkçenin öğretilmesinde katkı sağlayan bir diğer kuruluş da Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB)'dir. DİB, doğrudan veya bağlı vakıf ve dernekler üzerinden dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Balkanlarda da eğitim faaliyetlerine destek vermektedir. Türk Diyanet Vakfı ve Millî Eğitim Bakanlığı ile iş birliği çerçevesinde farklı ülkelerden gelen öğrencilere kuran kursu, imam hatip lisesi, ilahiyat fakültesi ve lisansüstü seviyelerinde Türkiye'de eğitim imkânı sağlamaktadır (DİB 2021 Yılı İdare Faaliyet Raporu, 2021). Temel misyonu dini alandaki faaliyetler olan DİB, Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liselerinde eğitim almaları için Türkiye'ye getirdiği yabancı öğrencilere bu okullarda öncelikle Türkçe öğretmektedir. Bugüne kadar yaklaşık yüz farklı ülkeden öğrencinin eğitim gördüğü bu okullarda yoğun bir Türkçe öğretim programı uygulandıktan sonra eğitim de Türkçe olarak devam etmektedir (MEB, 2022).

DİB ve bağlı vakıf ve derneklerin uluslararası eğitim alanındaki faaliyetlerinin temel amacı ihtiyaç duyulan ülkeler için din görevlisi ve din eğitimi personelinin yetiştirilmesine katkı sağlamaktır. Ancak eğitim dili Türkçe olduğu için bu faaliyetler kapsamında Türkiye'ye gelen öğrencilere Türkçe öğretilmektedir. Bu vesileyle DİB, esas fonksiyonu bu olmasa da Türkçenin öğretilmesinde ve daha geniş coğrafyalara yayılmasında önemli bir rol üstlenmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Kamu diplomasisi faaliyetleri halklar arasında husumetleri azaltan ve yakınlaşmayı sağlayan önemli politik faaliyetlerdir. Bu faaliyetler tek yönlü olabileceği gibi tarafların karşılıklı kazanç sağlayacağı kazan-kazan ilişkisi anlayışı çerçevesinde de gerçekleştirilmektedir. Söz konusu faaliyetler kültürel olarak birbirine benzerlik taşıyan halklar arasında gerçekleştirildiğinde başarılı sonuçlar alınması daha muhtemeldir.

Türkiye özellikle son dönemde aktif bir kamu diplomasisi politikası takip etmektedir ve bu politikanın odaklandığı coğrafyalardan biri Türkiye ile birçok ortak kültürel değere sahip olan Balkanlardır. Türkiye, Balkan halklarına yönelik olarak farklı kurumlarla birçok alanda kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmektedir ancak bunlar içerisinde Türkçe öğretimi özel bir yer tutmaktadır. Balkanlardaki Türkçe

öğretimi faaliyetleri iki ayrı hedef kitleye yönelik gerçekleştirilmektedir. Bunlardan birincisi anadili Türkçe olan ve bir anlamda Türk diasporası olarak tanımlayabileceğimiz kesimdir. Bu kesime yönelik faaliyetlerde amaç söz konusu insanların dillerini ve bu bağlamda kimliklerini muhafaza etmelerini sağlamaktır. Dil, kimliğin önemli bir unsurudur ve Balkanlarda anadili Türkçe olan insanların benliklerini muhafaza edebilmeleri için okullarda Türkçe dersleri almaları büyük önem taşımaktadır. İkinci hedef kitle ise Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyen insanlardır. Burada her ne kadar yabancı dil ifadesi kullanılmış olsa da Balkan halkları için Türkçe herhangi bir yabancı dil değildir. Osmanlı Dönemi boyunca her halk öncelikle anadilini konuşmuş olsa da Türkçe bir Lingua Franca olarak bölgede konuşulan ortak dil olmuştur. Bununla da bağlantılı olarak Balkan ülkeleri arasında farklılıklar göstermekle birlikte 3 ile 7 bin arasında Türkçe kelimenin Balkan dillerinde halen var olduğu bilinmektedir. Diğer yandan Balkan tarihinin yaklaşık son beş yüzyılında bölgede Osmanlı hakimiyeti söz konusu olduğu için Türkçeyi öğrenmek bu halkların kendi tarihlerini ve kültürlerini anlamak için de bir anlamda gereklilik arz etmektedir.

Dil önemli bir kültür taşıyıcısıdır. Bu nedenle Türkçe ile birlikte Türk Kültürü de bölgeye taşınmakta veya unutulmaya yüz tutmuş unsurları yeniden canlandırılmakta ve tazelenmektedir. Türkçe'nin öğrenilmesi kültürel değerlerdeki benzerliğin ve yakınlığın farkına varılmasına katkı sağlamaktadır. Siyasi coğrafyada sınırlarla bölünmeler yaşanmış olsa da gönül coğrafyası olarak bir bütünden söz etmek mümkündür.

Bütün bu yazılanlar göz önüne alınarak Balkanlara yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerinde bazı hususlara dikkat edilmesi ehemmiyet arz etmektedir. Her şeyden önce genel bir Balkanlar ifadesi kullanılmakla birlikte Balkanlarda yer alan her ülkenin bir diğerinden farklı sosyokültürel yapıya sahip olduğu hatırlanmalıdır. Bazı ülkelerde ortak bir değer olan İslam Dini üzerinden faaliyetlerde bulunmak fayda sağlarken diğerlerinde bunu kullanmak mümkün değildir. Aynı şekilde etnik dağılımda da benzeri bir durum söz konusu olmaktadır. Nitekim yapılan saha çalışmalarında da Türkiye'ye duyulan sempati düzeyinin ülkeler arasında farklılık arz ettiği görülmektedir. Bu nedenle Türkiye öncelikle bölgedeki her ülkeyi iyi tanımalı, farklılıkları görmeli ve her ülkeye uygun ayrı programlar oluşturmalıdır.

Türk televizyon programları ve dizileri doğrudan dil öğretimini hedeflemeseler de bu alanda önemli katkılar sağlamaktadır. Ancak bu durumun yeterince değerlendirildiğini söylemek pek mümkün değildir. Dizilere gösterilen yoğun ilgi dil öğretimi çalışmalarına ve bu bağlamda kamu diplomasisi faaliyetlerine aktif olarak dâhil edilmemektedir. Oysa bu husus dikkate alınarak dil öğretimi programların hazırlanması ve dizilerdeki karakterlerin dil öğretimi faaliyetlerinde reklam ve tanıtım unsuru olarak kullanılmaları faydalı olacaktır. Benzer şekilde televizyon yayıncılığının bir eğlence aracı olmanın yanında haberlerin ve uluslararası gelişmelerin aktarıldığı bir mecra olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin, Türkçe öğretim faaliyetlerine paralel olarak Balkan halklarının uluslararası gelişmeleri Türkçe yayın yapan ajanslar üzerinden takip etmeleri için de çalışmalar yapması ehemmiyet arz etmektedir.

Uluslararası ilişkiler bir mücadele alanıdır ve Türkiye'nin Balkanlara yönelik aktif politikalarının bazı ülkeler için rahatsızlık uyandırması da kaçınılmazdır. Bu bağlamda Türkiye'nin bölgeye yönelik faaliyetlerinin neo Osmanlılık olarak nitelendirilerek olumsuz bir algı oluşturulma çabalarına karşı dikkatli olunması gerekmektedir. Amacın yayılcı bir politika takip etmek değil, bölgenin kültürel çeşitliliğinin muhafazası ve ortak değerler etrafında yakın ilişkiler tesis edilmesi olduğu vurgulanmalıdır.

Türkiye, Balkanlardaki kamu diplomasisi faaliyetlerini farklı birçok kurum ve alanda gerçekleştirilmektedir. Bu faaliyetlere resmi kurumların yanında sivil oluşumlar da katkı sağlamaktadır. Ancak bu durum ortak bir program doğrultusunda hareket etmeyi zorlaştırmaktadır. İlave olarak kurumlar arasında işbirliği ve ortak hareket etme bağlamında eksikler olduğu gözlenmektedir. Oysa kamu diplomasisi politikalarının bir devlet politikası olarak belirli hedefler doğrultusunda belirlenmesi ve belirlenen politikanın söz konusu kurumların eşgüdümü ile gerçekleştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Kaynakça

Açık, F. ve Yavuz, R. İ. (2019). Balkanlarda öğreticilerin gözünden Türkçe öğretimi. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat*

Dergisi, 48, 299-326.

Alliance Française. (2022). Discover Alliance Française, <https://af-france.fr/discover-alliance-francaise/>

Anadolu Ajansı. (2021). Türk dizileri uluslararası kültürel köprü kuruyor.

<https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/egitim/turk-dizileri-uluslararası-kültürel-köprü-kuruyor/666167>

Aycan, E. ve Çalışkan, S. (2020). Dijital kamu diplomasisi aracı olarak Türkçe öğretimi: Yunus Emre Enstitüsü internet sitesi incelemesi. *Sanat ve İnsan*, 4(2), 133-140.

Barut, M. (2022). Türk Dizileri ve Türkçe. <https://www.yee.org.tr/sites/default/files/TurkDizileriVeTurkce-KültürelDiplomasi-Stratejik-iletisim-Stratejik-Etkilesim-Dr.MelihBarut.pdf>

Bayraktar, Z. (2012). Türkiye'nin Balkanlar'daki yumuşak gücü Türk kültürü. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 35, 181-189.

Beyath, Y. K. (1973). *Çocukluğum, gençliğim, siyasi ve edebi hatıralarım*. Baha Matbaası.

Bulut, F. (2020). Kültürün reklamı: İngiliz ve Alman geleneklerinde kültür diplomasisi. *TRT Akademi*, 5(10), 870-881.

Cervantes Enstitüsü. (2022). Enstitünün tanıtımı, https://estambul.cervantes.es/tr/enstitunun_tanitimi.htm.

Diyabet İşleri Başkanlığı. (2022). DİB 2021 yılı idare faaliyet raporu.

<https://stratejigelistirme.diyabet.gov.tr/Documents/2021%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>

Fişekçioğlu, A. (2022). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk yemek kültürünün paylaşımı. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 15(38), 514-533.

Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 729, 50-57.

Gültekin, İ. (2021). Bir diplomasi yolu: Türkçeyi dünyaya öğretmek, *Üsküdar Kültür, Sanat ve Medeniyet Dergisi*, 1, 124-135.

Hartig, F. (2015). *Chinese public diplomacy: The rise of the Confucius Institute*. Routledge.

İnalçık, H. (2005). *Bal-Tam Türklük bilgisi 3*. Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi.

Karpat, K. H. (2022). Balkanlarda Osmanlı Mirası. *TR Dergisi*. <https://trdergisi.com/balkanlarda-osmanli-mirasi/>.

Köksoy, E. (2014). Kamu diplomasisi ve halkla ilişkiler ilişkisi: kuramsal bir değerlendirme. *Marmara İletişim Dergisi*, 22, 211-231.

Mangaltepe, İ. (2006). Avar tarihinin en önemli savaşı: İstanbul Muhararası. *Karadeniz Araştırmaları*, 10, 1-24.

McClory, J. (2010). *The new persuaders: An international ranking of soft power*. Institute for Government. https://www.instituteforgovernment.org.uk/sites/default/files/publications/The%20new%20persuaders_0.pdf

MEB. (2022). Uluslararası Anadolu imam hatip liseleri, http://religiouseducation.meb.gov.tr/wp-content/uploads/UAIHL_TR.pdf

Munyar, V. (2021). Türkçe, salgında en çok öğrenilen 5'inci yabancı dil oldu. <https://www.dunya.com/kose-yazisi/turkce-salginda-en-cok-ogrenilen-5inci-yabanci-dil-oldu/613594>.

Nuroğlu, E. (2013). Dizi turizmi: Orta Doğu ve Balkanlar'dan gelen turistlerin Türkiye'yi ziyaret kararında Türk dizileri ne kadar etkili?, 5. *Uluslararası İstanbul İktisatçılar Zirvesi*, Aralık. 1-12.

Nye, J. S. (2005). *Yumuşak güç, dünya siyasetinde başarının yolu*. (Çev. Rayhan İnan Aydın). Elips Kitap. 50-59.

Ortaylı, İ. (2006). *Osmanlı Barışı*. Ufuk Kitap.

Önal, B. (2020). Çin'in kültürel diplomasisi: Konfüçyüs Enstitüleri'nin rolü ve eleştiriler. *International Journal of Politics and Security*, 2(4), 217-245.

Rapid-Growth Markets Soft Power Index Spring 2012,

http://www.skolkovo.ru/public/media/documents/research/SIEMS_Monthly_Briefing_2012-06_eng.pdf

Sancak, İ. (2022) *II.Abdülhamid Dönemi kamu diplomasisi uygulamaları*, Nobel Yayınları.

Sancak, K. (2022). *Uluslararası ilişkilerde güç kavramı ve yumuşak güç*. Nobel Yayınları.

Sancaktar, C. (2019). Balkanlar'da Türk ve Müslüman Milletler: 19. yüzyıldan günümüze milliyetçiliğe karşı varoluş mücadelesi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 1-21.

Sancaktar, C. (2010). Soğuk Savaş sonrası Türkiye'nin Balkanlar açılımı. H. Çomak (Ed.) *21. Yüzyılda Çağdaş Türk Dış Politikası ve Diplomasisi*. (329-350). Umuttepe Yayınları.

Scott-Smith, G. (2009). Exchange programs and public diplomacy. N. Snow, P. Taylor (Eds.). *Routledge handbook of public diplomacy*. Routledge. 50-56.

Sulaj, A., Cuka, F. ve Aliju, D. (2019). Türk dizileri Balkanlar'da Latin Amerika dizilerinin yerini aldı, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/turk-dizileri-balkanlarda-latin-amerika-dizilerinin-yerini-aldi/1662085#>.

TİKA. (2022). Hakkımızda. <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649>.

TRT. (2022). TRT Balkan yayın hayatına başladı. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/trt-balkan-yayin-hayatina-basladi-688407.html>.

- TÜBİTAK. (2022). Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu 25. Toplantısı
https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/btyk25_sn_basbakan_konusma_metni.pdf,
- Türkiye Maarif Vakfı. (2022a). Türkiye'nin eğitimde uluslararası markası: Türkiye Maarif Vakfı.
<https://turkiyemaarif.org/post/-turkiyenin-egitimde-uluslararasi-markasi-turkiye-maarif-vakfi-2121?lang=tr>
- Türkiye Maarif Vakfı. (2022b). Tanıtım kataloğu. <https://turkiyemaarif.org/uploads/TanitimKataloguTR.pdf>
- Türkiye Maarif Vakfı. (2022c). Türkiye'nin yeni yumuşak güç unsuru: eğitim diplomasisi,
<https://www.turkiyemaarif.org/post/7-turkiyenin-yeni-yumusak-guc-unsuru-egitim-diplomasisi-2100?lang=tr>
- Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liseleri. http://dogm.meb.gov.tr/pdf/UAIHL_Tanitim.pdf
- Ünalnış, A. N. (2019). Yumuşak gücün tesis edilmesinde kültürel diplomasi'nin önemi ve bir uygulayıcı olarak Yunus Emre Enstitüsü. *Bilig – Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 91, 137-159.
- Yağmurlu, A. (2019). Kültürel diplomasi: kuram ve pratikteki çerçevesi. *Selçuk İletişim*, 12 (2), 1182-1210. DOI: 10.18094/josc.596331.
- Yanardağoğlu, E. (2014). Uluslararası iletişim ve kamu diplomasisi: BBC Dünya Servisi Haber Merkezi örneği, *İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi*, 38, 115-131.
- Yalçın, S. K. ve Şengül, M. (2007). Dilin iletişim süreci içerisindeki rolü ve işlevleri. *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*, 2(2), 749-769.
- Yenigün, C. (2008). Balkanlar'da otokton Türk varlığı. C. Sancaktar (Ed.). *Uluslararası Balkan Kongresi: Balkan Milletleri Arasında Etkileşim*. TASAM Yayınları, 501-515.
- Yılmaz, A. N. ve Kılıçoğlu, G. (2017). Balkanlar'da YTB ve TİKA'nın Türk kamu diplomasisi kurumları olarak faaliyetleri ve Türkiye'nin bölgedeki yumuşak gücüne etkileri, *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (2), 120-122.
- YTB. (2021). YTB faaliyet raporu 2021,
<https://ytbweb1.blob.core.windows.net/files/2022/BELGELER2022/2021%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU.pdf>.
- YTB. (2022). Balkan Gençlik Okulu'nun yeni dönemi Yeni Pazar'da başladı.
<https://www.ytb.gov.tr/haberler/balkan-genclik-okulunun-yeni-donemi-yeni-pazarda-basladi>
- Yunus Emre Enstitüsü. (2020). YEE faaliyet raporu 2020,
https://yee.org.tr/sites/default/files/yayin/faaliyet_raporu_2021_28.06_kucuk.pdf.
- Yunus Emre Enstitüsü. (2022). Başkanın mesajı. <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/baskanin-mesaji>